

Temanotat

Tadsjikistan: Pass og ID-dokumenter

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2011

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Tadsjikistan: Pass og ID-dokumenter**

SUMMARY

The report concerns the rules and procedures for issuance of Tajik travel and identity documents, such as internal and foreign passports and birth certificates. Furthermore, it examines routines for registration of birth, and very briefly the quality of the registrations. Finally, an account is given on corruption in general, and in connection with the issuance of passports.

SAMMENDRAG

Notatet handler om identitetsdokumenter i Tadsjikistan. Først sees det på regler og rutiner for utstedelse av fødselsattester, innenrikspass og utenrikspass. Deretter sees det nærmere på underlagsdokumenter, registreringsrutiner for underlagsdokumenter, samt kvaliteten på slike registreringer. Avslutningsvis sies det noe om utbredelsen av korrupsjon og forfalskninger av tadsjikiske pass.

INNHold

1. Innledning	5
2. Dokumenttyper og utstedelsesrutiner	5
2.1 Fødselsattest	5
2.2 Innenrikspass	5
2.3 Utenrikspass	6
3. Registreringsrutiner.....	7
3.1 Registrering av fødsler og død.....	7
3.2 Register for underlagsdokumenter.....	8
3.2.1 Fødsels- og dødsattester.....	8
3.2.2 Innenrikspass.....	8
3.3 Kvaliteten på registre.....	9
3.3.1 Kvaliteten på Folkeregisteret.....	9
4. Korrupsjon	10
4.1 Om korrupsjon generelt i Tadsjikistan	10
4.2 Korrupsjon og forfalskninger ved dokumentutstedelse	10
5. Referanser.....	12

1. INNLEDNING

Rapporten tar for seg regler og prosedyrer for utstedelse av fødselsattester, innenrikspass og utenrikspass i Tadsjikistan. Videre sees det på rutiner for registrering av underlagsdokumenter, kvaliteten på registre, samt på korrupsjon og forfalskninger av pass.

Det må nevnes at kildetilfanget på temaet, og særlig når det gjelder registrering av dokumenter og kvaliteten på slike registre, er svært begrenset. Det er ikke funnet offentlige nettsteder der det gjøres rede for rutiner for registrering av dokumenter. Kildene i notatet er for øvrig basert på ulike fagrapporter, nyhetsrapporter, hjemmesidene til tadsjikiske ambassader i utlandet, samt e-postkorrespondanse med Tadsjikistans ambassade i London.

Beskrivelsen er basert på hvordan reglene etter loven skal praktiseres. Det tas imidlertid høyde for at situasjonen kan være annerledes i virkeligheten, ettersom det gjøres unntak fra regelverket og korrupsjon er utbredt i Tadsjikistan.

2. DOKUMENTTYPER OG UTSTEDELSESRUTINER

2.1 FØDSELSATTEST

Det er det tadsjikiske folkeregisteret *ZAGS*¹ som utsteder fødselsattest, og som registrerer alle opplysninger om en persons sivile status, slik som fødsel, død, ekteskap, mv.

Fødselsattesten er det sentrale identitetsdokumentet for tadsjikiske borgere under 16 år. Det utstedes på bakgrunn av et medisinsk dokument skrevet ut av helseinstitusjonen der fødselen fant sted (Ministry of Health of the Republic of Tajikistan 2009).

Fødselsattestene inneholder informasjon om barnets navn, fødselsdato- og sted, navn på foreldre, sted for utstedelse og registreringsnummer for attesten (e-post fra den tadsjikiske ambassaden i London, februar 2011).

2.2 INNENRIKSPASS

Innenrikspass utstedes til tadsjikiske borgere når de er 16 år gamle. Dette er dokumentet som identifiserer en tadsjikisk borger i Tadsjikistan. Passet inneholder informasjon om passholderens personalia, samt informasjon om bostedsadresse, sivil status og militærtjeneste (U.S. State Department u.å.).

Det finnes ikke noe system med personnummer i Tadsjikistan (e-post fra den tadsjikiske ambassaden i London, januar 2011).

¹ Записи актов гражданского состояния .

Tadsjikiske innenrikspass har ikke utløpsdato, men bildet i passet må fornyes ved fylte 25 og 45 år (e-post fra den tadsjikiske ambassaden i London, januar 2011).

Det er Innenriksdepartementet, nærmere bestemt politiet, som har ansvar for å utstede innenrikspass. Politiet har passavdelinger ved lokale politistasjoner i regioner, distrikter og byer (RFE/RL 2010; e-post fra den tadsjikiske ambassaden i London, januar 2011). For å søke om innenrikspass må det i tillegg til søknaden, legges ved fødselsattest og bilder. Søknad om innenrikspass må leveres personlig, og passet må signeres av søkeren ved avhenting (e-post fra den tadsjikiske ambassaden i London, januar 2011).

Tadsjikiske borgere kan ikke få utstedt innenrikspass ved Tadsjikistans utenriksstasjoner (IRB 2005).

Innenrikspass blir godkjent som reisedokument ved innreise til Russland. Tilsvarende kan russiske borgere reise til Tadsjikistan på sine innenrikspass (Norges ambassade i Russland 2009; RFE/RL 2010).²

2.3 UTENRIKSPASS

Utenrikspasset er det dokumentet som bekrefter en tadsjikisk borgers identitet i utlandet.

Det finnes tre ulike typer utenrikspass i Tadsjikistan; diplomatpass, offisielt pass og et såkalt vanlig utenrikspass til bruk for turister, mv. Diplompass og offisielle pass utstedes av det tadsjikiske utenriksdepartementet, mens ”vanlige” utenrikspass utstedes av passavdelinger i politiet (underlagt Innenriksdepartementet) (U.S. State Department u.å.). Tadsjikiske utenrikspass er gyldige i fem år. Pass for personer yngre enn 15 år er gyldige i to år. Utenrikspass kan fornyes én gang (Passport Law 2009).

Ifølge Keesings Documentchecker har utenrikspassene blått omslag, med tittelen ”Republic of Tajikistan – Passport”, både på tadsjikisk og engelsk.³ Størrelsen på passet er 125 x 88 mm og det består av 32 sider. Alle sidene er perforert. Passnummeret består av seks siffer, innledet av en bokstav. Opplysningene som fremgår av passet er omtrent de samme som fremgår av norske pass: Navn, statsborgerskap, kjønn, fødselsdato, fødested, utstedelsesdato, gyldighetsperiode og utstedelsesmyndighet. Ifølge Keesings inneholder passene fra 2002 en maskinlesbar sone.

For å få utstedt utenrikspass må det, sammen med et søknadsskjema, legges ved innenrikspass og passbilder. Barn under 16 år kan stå innskrevet i foreldrenes pass (Passport Law 2009). Barn under 16 år legger frem fødselsattest som legitimasjonspapir, ettersom de ikke er gamle nok til å få utstedt innenrikspass (e-post fra den tadsjikiske ambassaden i London, februar 2011). Ved fornyelse av

² Reglene endres med jevne mellomrom med hensyn til hva som kan brukes som reisedokument mellom Tadsjikistan og Russland. I november 2005 bestemte tadsjikiske myndigheter at borgere av Tadsjikistan ikke kunne bruke innenrikspass ved innreise til Russland, mens russiske borgere beholdt retten til å reise til Tadsjikistan på sine innenrikspass. Tadsjikiske myndigheter begrunnet dette med at tadsjikiske borgere ofte returnerte til Tadsjikistan med tog gjennom tredje-land, som Tadsjikistan ikke hadde tilsvarende avtale med. Denne beslutningen ble imidlertid omgjort i 2008 (Norges ambassade i Russland 2009).

³ Diplompass er mørkegrønne og tjenestepass er mørkeblå.

utenrikspass må det legges ved pass, passbilder og kopi av bostedsdokument (fremgår av innenrikspasset) (Embassy of the Republic of Tajikistan u.å.). Søknad om utenrikspass må leveres og hentes ved personlig oppmøte. Passet signeres av søkeren ved avhenting (e-post fra Tadsjikistans ambassade i London, januar 2011).

Det er bare noen tadsjikiske ambassader i utlandet, blant annet den tadsjikiske ambassaden i Tyskland, som utsteder utenrikspass (e-post fra den tadsjikiske ambassaden i London, januar 2011). Ambassadene tar imidlertid imot søknader om pass, som videresendes til myndighetene i Tadsjikistan, og kan ellers utstede passérbrev som er gyldig i 30 dager for personer uten gyldig pass som må returnere til Tadsjikistan på kort varsel (Embassy of the Republic of Tajikistan u.å.). Alle ambassadene kan også forlenge gyldigheten av pass. Vanligvis blir passet forlenget med ett år, og dette kan gjøres én gang (e-post fra den tadsjikiske ambassaden i London, januar 2011).

I 2010 begynte man å utstede biometriske utenrikspass i Tadsjikistan. Disse passene utstedes av det tadsjikiske utenriksdepartementet. ”Vanlige” biometriske pass er gyldige i ti år, mens biometriske diplomatpass og tjenestepass er gyldige i fem år. De gamle utenrikspassene uten biometriske opplysninger brukes fremdeles, og i følge tadsjikiske myndigheter skal biometriske pass innføres gradvis (Chorsanbiyev 2010).

Visse grupper får ikke utstedt utenrikspass. Ifølge den tadsjikiske passloven omfatter dette personer med kjennskap til statshemmeligheter, personer som er under etterforskning/mistenkt eller dømt for en kriminell handling, og personer som er skrevet ut til verneplikt (og frem til fullført militærtjeneste).

Regelen om eget utreisevisum for å reise ut av Tadsjikistan ble avskaffet i 2002 (Landinfo 2007).

3. REGISTRERINGSRUTINER

3.1 REGISTRERING AV FØDSLER OG DØD

Tadsjikistan er administrativt inndelt i fem regioner; Sugd oblast, Khatlon oblast, Gorno-Badagakashan oblast, Districts of Republican Subordination (*Nohijahoi tobei çumhuri*)⁴, og Dusjanbe. Regionene er delt inn i 58 distrikter, som igjen er inndelt i *jamoats* (selvstyrte enheter på landsbynivå) (Wikipedia; State Statistical Committee & University of Southampton 2005).

Det sentrale folkeregisteret er underlagt Justisdepartementet i Tadsjikistan. Underlagt det sentrale folkeregisteret er regionale folkeregisterkontorer. I tillegg finnes det avdelinger av folkeregisteret på distriktsnivå. Det er folkeregisterkontorene på distriktsnivå som registrerer fødsler, dødsfall, mv. (Ministry of Health of the Republic of Tajikistan 2009, s. 9-10).

⁴ Denne regionen består av 13 distrikter som er direkte underlagt sentrale myndigheter (Wikipedia).

Fødsler skal registreres innen tre måneder ved folkeregisteret der foreldrene er bostedsregistrert, eller der hvor barnet er født (Ministry of Health of the Republic of Tajikistan 2009, s. 18).

Registreringen gjøres på grunnlag av et medisinsk dokument, utstedt av helseinstitusjonen hvor fødselen fant sted. I tilfeller der fødselen foregår hjemme, bekreftes den med signaturene av to vitner som var til stede under fødselen. I tillegg til det medisinske dokumentet, må foreldrene legge ved ID-bevis (kopi av pass) og vigselfattest dersom de er gift. Etter å ha levert de nevnte dokumentene, utsteder folkeregisterets ansatte fødselsattest (Ministry of Health of the Republic of Tajikistan 2009).

Forsinket registrering av fødsel skal straffes med bøter, men dette følges i henhold til flere kilder i liten grad opp. Mange registrerer barna sine senere enn tre måneder, også flere år etter at barnet er født (se pkt. 3.3) (e-post fra IOM i Dusjanbe, februar 2011; Dikaev 2005).

Dødsfall skal registreres senest tre dager etter dødsfallet inntraff, eller at liket ble funnet (Ministry of Health of the Republic of Tajikistan 2009, s. 19).

3.2 REGISTER FOR UNDERLAGSDOKUMENTER

3.2.1 Fødsels- og dødsattester

Ifølge en rapport fra Helsedepartementet og Senteret for medisinsk statistikk i Tadsjikistan fra 2009, som blant annet ser på rutiner for å lagre offentlig statistikk, fremgår det at ved utstedelse av fødselsattest arkiveres én kopi av fødselsattesten ved folkeregisteret i distriktene og en annen kopi lagres ved folkeregisteret på regionalt nivå. I slutten av hver måned sendes det rapport til det sentrale folkeregisteret over antall fødsler og dødsfall registrert ved lokalkontorene.

Den samme rapporten opplyser at registreringer ved folkeregisteret gjøres manuelt. Både lokale kontorer og det sentrale folkeregisteret har mottatt datamaskiner, men per 2009 var ikke noe programvare tatt i bruk, slik at opplysningene kunne databehandles. I 2009 ble de månedlige rapporteringene samlet i Excel på sentralt nivå (Ministry of Health of the Republic of Tajikistan 2009, s.18-19, 25-26).

På spørsmål om man kan henvende seg til det sentrale folkeregisteret for å en kopi av fødselsattesten, svarer den tadsjikiske ambassaden i London (e-post, januar 2011) at man må kontakte hvert enkelt lokale folkeregisterkontor for å få ut slik informasjon.

3.2.2 Innenrikspass

Ifølge den tadsjikiske ambassaden i London (e-post, januar 2011) finnes det ikke noe sentralt register for innenrikspass. En person som skal ha informasjon om tidligere utstedt pass, må derfor henvende seg til lokale passkontorer. Passregistrene er heller ikke elektroniske enda.

3.3 KVALITETEN PÅ REGISTRE

3.3.1 Kvaliteten på Folkeregisteret

Det kan synes som det er feil og mangler ved rutinene for å registrere opplysninger i folkeregisteret i Tadsjikistan, hvilket kan føre til at det ikke er samsvar mellom utstedte dokumenter og registrene. Ifølge den ovennevnte rapporten fra Tadsjikistans Helsedepartement, påpekes det at systemet med kodifisering av opplysninger om fødsler og død er mangelfullt. Dette, kombinert med at opplysninger ikke databehandles, gjør det vanskelig å gjenfinne registreringer.

Videre tyder mye på at fødsler, ekteskapsinngåelser og dødsfall er underrapportert. Underrapporteringen skyldes flere forhold, både knyttet til folkeregisterets egne rutiner og praktiske utstyr, men også som følge av ulike sosioøkonomiske årsaker. I den ovennevnte rapporten påpekes det at folkeregisteret gjør feil ved utfylling av skjema, ved innsamling eller ved overføring av informasjon. Av mer sosioøkonomiske årsaker, vises det til at mangel på bevissthet blant folk, eller vanskelig tilgang til folkeregisterkontor på grunn av geografiske avstander, gjør at folk ikke rapporterer til folkeregisteret. Underrapportering skyldes også at det ikke meldes fra om dødsfall under barsel, og at det er vanskelig å få tilgang til helseinstitusjoner, eller at dødsårsak er mangelfullt utfylt i dødsattesten (Ministry of Health of the Republic of Tajikistan 2009, s. 26).

Det er videre en generell motvilje mot å registrere fødsler i Tadsjikistan på grunn av at man ikke har råd til å betale registreringsavgift, samt en såkalt innbyggingskatt. Mange venter med å registrere barna til de skal begynne på skolen. Det har vært en nedgang i registreringer av fødsler siden Tadsjikistans selvstendighet. Videre er det bare omtrent halvparten av alle giftemål som blir registrert. Fattige familier, som ønsker en munn mindre å mette, gifter bort døtre tidligere enn den tillatte alder for inngåelse av ekteskap. For å unngå at dette kommer frem, registreres ikke slike ekteskap. Praksis med polygami, der kone nummer to eller tre ikke har noen lovlig status, bidrar også til at ekteskap ikke registreres (Dikaev 2005). Mange som skifter navn rapporterer heller ikke dette til myndighetene, ettersom dette er en langvarig og komplisert prosess, som også koster penger (Najibullah & Navruzshoh 2010).

Det forhold at det er så mange uregistrerte fødsler, dødsfall og ekteskap i Tadsjikistan gjør det vanskelig å vite akkurat hvor mange mennesker som bor der. I tillegg til dette befinner det seg til enhver tid mange tadsjikiske gjestearbeidere i andre tidligere Sovjetstater, særlig i Russland. Mange er svært skeptiske til tallene fra folketellingen i 2000 (Dikaev 2005).

4. KORRUPSJON

4.1 OM KORRUPSJON GENERELT I TADSIKISTAN

Korrupsjon er et stort problem i Tadsjikistan. På Transparency Internationals korrupsjonsindeks⁵ for 2009 havnet Tadsjikistan på 158. plass av 180 land, hvor plass 180 er det mest korrupte.⁶ Tadsjikistan fikk en score på 2.0 hvor 10 er *highly clean* og 0 er *highly corrupt*. Til sammenligning kan det nevnes at Russland ligger på 146. plass og Kasakhstan på 120. plass. Andre sentralasiatiske land omfatter Kirgisistan på 162. plass, Turkmenistan på 168. plass og Usbekistan på 174. plass (TI u.å.).

Et statlig tadsjikisk forskningscenter, hevder i en rapport fra 2006 (som sitert i Muhudtinova 2009) at korrupsjon er utbredt innenfor områder som domstolene, lokal administrasjon og politiet. Bestikkelser er vanlig blant offentlige ansatte; blant ansatte i domstolene, skattevesenet, passkontorene, trafikkpolitiet, og også blant lærere og leger. Man kan blant annet kjøpe karakterer ved universiteter som viser ”bestått”, studieplasser ved medisinstudiet, førerkort (ca. 200 amerikanske dollar), og fritak fra militærtjeneste (ca. 800 amerikanske dollar) (Muhudtinova 2009).

4.2 KORRUPSJON OG FORFALSKNINGER VED DOKUMENTUTSTEDELSE

Korrupsjon i forbindelse med dokumentutstedelse er utbredt i hele det post-sovjetiske området. Bowers, Olimov, Vladeca & Ciobanu (2009), som har gjennomført en studie av omfanget av falske dokumenter i det tidligere Sovjetunionen, med fokus på Moldova og Tadsjikistan, mener at korrupsjonen er fremprovosert av sosiale og økonomiske problemer og vidstrakt fattigdom. Lave lønninger og høy arbeidsledighet gjør at folk må bryte loven for å kunne klare seg. I Tadsjikistan la borgerkrigen (1992-1997) grunnlag for økt produksjon og spredning av falske dokumenter, som følge av en generell svekkelse av staten. I tillegg vises det til at den store strømmen av flyktninger fra Afghanistan, som ofte bruker Tadsjikistan som et transittland, har ført til en etterspørsel etter falske dokumenter, særlig pass. Korrupsjon og forfalskninger berører omtrent alle typer dokumenter i Tadsjikistan.

Ifølge Bowers et al. (2009) er det tallrike eksempler på forfalskning av dokumenter i Tadsjikistan, hvor blant annet enkeltindivider eller kriminelle organiserte grupper forfalsker (for hånd eller ved hjelp av datateknologi) og deretter selger innenrikspass og utenrikspass. Korrupsjon blant offentlige ansatte har gjort dette arbeidet enklere.

Kjøp og salg av både innenriks- og utenrikspass, fremstår som en utstrakt virksomhet i Tadsjikistan. Vanlige folk selger passene sine og rapporterer dem mistet. Det er relativt lett å få et nytt pass utstedt etter å ha erklært et pass for mistet, og det gjøres i liten grad undersøkelser fra passmyndighetenes side knyttet til tap av pass. Det er tilfeller der tadsjikiske borgere har fått nytt pass utstedt opptil flere ganger i året. Det fremgår videre at passutstedende myndigheter også selger pass ulovlig. Salg av pass

⁶ Korrupsjonsindeksen indikerer oppfattet korrupsjon innenfor offentlig sektor (TI u.å.).

gjøres enten direkte mellom selger og kjøper, eller via et mellomledd. Passmyndigheter kan være del av et slikt mellomledd (Bowers et al. 2009).

En vanlig metode å forfalske pass på, er, ifølge den samme kilden, å manipulere data om passeieren ved å gjøre endringer i passet. Dette innebærer ofte å erstatte passholderens foto, noe som, særlig i innenrikspass, enkelt lar seg gjøre uten å etterlate spor.

Hvorvidt det er nødvendig å betale bestiktelser for i det hele tatt å få utstedt et dokument, eller registrert en opplysning, er vanskelig å si noe entydig om. Mye tyder imidlertid på at det er vanlig å betale bestiktelser til offentlig ansatte for å få dokumenter utstedt innen rimelig tid (Najibullah & Navruzshoh 2010). Bowers et al. (2009) viser til at det betales bestiktelser til ansatte ved passutstedende myndigheter for å få utstedt pass. Det er uklart om det her siktes til betaling av bestiktelser for at myndighetene skal manipulere opplysninger i pass, eller om det er for å omgå regelverket for utstedelse av pass, eller eventuelt begge. Rapporten viser til flere eksempler på omgåelse av regelverket ved utstedelse av pass, som for eksempel at personer har fått utstedt pass uten å fremvise påkrevde dokumenter.

Tadsjikistan har en rekke bestemmelser i straffeloven som regulerer forfalskning av dokumenter. Straffene for kriminelle handlinger som har med forfalskning av dokumenter å gjøre, er imidlertid skånsomme. På grunn av at det har vært en økning av kriminalitet knyttet til forfalskninger og handel av dokumenter de siste årene, har det vært satt i gang tiltak for å få bukt med dette problemet. Som en følge av slike tiltak har det blitt reist straffesaker, mot blant annet offentlig ansatte (Bowers et al. 2009).

5. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Bowers, Olimov, Vlodeca & Ciobanu (2009). *False documents in Former USSR*. Virginia: Liberty University. Tilgjengelig fra http://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1024&context=gov_fac_pubs [lastet ned 4. februar 2011]
- Chorsanbiyev, P. (2010, 21. april). Parliament's committee considers amendments to the 2010 national budget law. *Asia-Plus*. Tilgjengelig fra <http://www.asiaplus.tj/en/news/16/64612.html> [lastet ned 10. januar 2010]
- Dikaev, T. (2005, 20. november). *Tajikistan's Unrecorded Lives*. Institute for War and Peace Reporting. Tilgjengelig fra <http://iwpr.net/report-news/tajikistan%E2%80%99s-unrecorded-lives> [lastet ned 12. januar 2011]
- [Embassy of the Republic of Tajikistan] (u.å). *For the citizens of Tajikistan. Passport services*. London: Embassy of the Republic of Tajikistan to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. Tilgjengelig fra <http://www.tajembassy.org.uk/> [lastet ned 7. januar 2011]
- IRB, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2005). *Tajikistan: information indiquant si un citoyen tadjik peut recevoir un passeport interne alors qu'il se trouve à l'extérieur du Tadjikistan (janvier 2005 - juillet 2005)*. Toronto: Immigration and Refugee Board of Canada. Tilgjengelig via Refworld http://www.unhcr.org/refworld/country_COI,IRBC,,TJK,,440ed7572,0.html [lastet ned 5. januar 2011]
- IRB (2005). *Tajikistan: Whether a Tajik citizen who acquires an international passport must surrender his or her internal passport (January 2005 – July 2005)*. Toronto: Immigration and Refugee Board of Canada. Tilgjengelig via Refworld http://travel.state.gov/visa/fees/fees_3272.html [lastet ned 5. januar 2011]
- Landinfo (2007, 22. mars). *Utstedelse av pass*. Oslo: Landinfo.
Notatet er kun internt tilgjengelig på Landdatabasen.
- Keesings Documentchecker. *Keesings Documentchecker/Tajikistan*. Konsultert 7. januar 2011.
Betalingstjeneste tilgjengelig fra Landdatabasen.
- Ministry of Health of Republic of Tajikistan (2009). *Assessment of the Health Information System in Tajikistan*. Dusjanbe: Ministry of Health. Tilgjengelig fra http://www.who.int/healthmetrics/library/countries/HMN_TJK_Assess_Final_2010_01_en.pdf [lastet ned 5. januar 2011]

- Muhudtinova, R. (2009). *Nations in Transit 2009: Tajikistan*. Washington D.C.: Freedom House. Tilgjengelig fra <http://www.freedomhouse.org/uploads/nit/2009/Tajikistan-final.pdf> [lastet ned 4. februar 2011]
- Najibullah, F. & Navruzshoh, Z. (2010, 7. oktober). In Tajikistan, Islamic Names Are The New Fashion. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/62108> [lastet ned 13. januar 2011]
- Norges ambassade i Russland (2009, 26. mars). *Bruk av russiske innenrikspass ved innreise til SUS-land*. Moskva: Norges ambassade i Russland.

Rapporten er kun internt tilgjengelig i Landdatabasen under Russland/Dokumenter.

- [Passport law] (2009, 2. april). *ПРАВИЛА выдачи заграничных паспортов, содержащих электронные носители информации и Свидетельств на возвращение в Республику Таджикистан гражданам Республики Таджикистан [Rules for issuance of external passports and a certificate for return for citizens of Tajikistan]*. Dusjanbe: Government of Republic of Tajikistan. Tilgjengelig fra http://mfa.tj/mid/documents/Poryadok_vidachi_dokumentov.pdf [lastet ned 11. februar 2011]
- RFE/RL, dvs. Radio Free Europe/Radio Liberty (2010, 10. desember). Former Tajik Passport Official's 'Suicide' Probed. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra http://www.rferl.org/content/former_tajik_passport_officials_suicide_probed/2244806.html [lastet ned 5. januar 2011]
- Tajikistan State Statistical Committee & University of Southampton (2005). *Socio-economic atlas of Tajikistan 2005*. Tajikistan State Statistical Committee. Tilgjengelig fra http://siteresources.worldbank.org/INTTAJIKISTAN/Resources/atlas_11.pdf [lastet ned 11. januar 2011]
- TI, dvs. Transparency International (u.å). *Corruption Perceptions Index 2009*. Berlin: TI. Tilgjengelig fra http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009/cpi_2009_table [lastet ned 4. februar 2011]
- U.S. State Department (u.å). *Country Reciprocity Schedule Tajikistan. Documents*. Washington DC: U.S. State Department. Tilgjengelig fra http://travel.state.gov/visa/fees/fees_4881.html?cid=3685 [lastet ned 6. januar 2011]
- Wikipedia. *Tajikistan* (sist endret 13. februar 2011). Tilgjengelig fra <http://en.wikipedia.org/wiki/Tajikistan> [lastet ned 15. januar 2011]

Muntlige kilder

- Tadsjikistans ambassade i London, e-post 13. januar, 17. januar, 4. februar 2011.
- IOM, dvs. International Organisation for Migration. E-post 7. februar 2011.